

ΜΑΡΩ ΒΑΜΒΟΥΝΑΚΗ

Τα γράμματα
της Βιέρα Ούλκμαν

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Τα γράμματα της Βιέρα Ούλκμαν**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Μάρω Βαμβουνάκη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Μαράντη

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Τατιάνα Σαμοϊλοβα και Αλεξέι Μπατάλοφ στην ταινία *Όταν περνούν οι γερανοί* του Μιχαήλ Καλατόζοφ, Σοβιετική Ένωση 1957.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Mostfilm

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Βίκυ Αυδή

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Βάσω Βύρρα

© Μάρω Βαμβουνάκη, 2021

© Φωτογραφίας εξωφύλλου: Photo 12/Alamy Stock Photo – Mostfilm

(*Letyat zhuravli [The Cranes are Flying]*, 1957, Soviet Union, Director: Mikheil Kalatozov, Tatyana Samojlova, Aleksey Batalov – Golden Palm Cannes 1958.)

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Πρώτη έκδοση: Νοέμβριος 2021, 5.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-4149-8

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-4150-4

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Από το 1979

Έδρα:

Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Publishers since 1979

Head Office:

121, Tatoïou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore:

13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΜΑΡΩ ΒΑΜΒΟΥΝΑΚΗ

Τα γράμματα
της Βιέρα Ούλκμαν

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ

- Ο Αρχάγγελος του καφενείου*, διηγήματα, 1η έκδοση,
Εκδ. Πύρινος Κόσμος 1978, εξαντλήθηκε.
- Ο Κύκνος κι αυτός*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. Οδυσσέας
1979, 10η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ, 1996.
- Το χρονικό μιας μοιχείας*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση,
Εκδ. Δόμος 1981, 23η έκδοση 1998.
- Αυτή η σκάλα δεν κατεβαίνει*, διηγήματα, 1η έκδοση,
Εκδ. Δόμος 1982, 11η έκδοση 1998.
- Ντούλια*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. Δόμος 1984,
11η έκδ. 1998.
- Χρόνια πολλά γλυκιά μου*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1985, 12η έκδοση 1999.
- Ο αντίπαλος εραστής*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1986, 22η έκδοση 2007.
- Η μοναξιά είναι από χρώμα*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1987, 27η έκδοση 2007.
- Ιστορίες με καλό τέλος*, διηγήματα, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1988, 12η έκδοση 2000.
- Οι παλιές αγάπες πάνε στον Παράδεισο*, μυθιστόρημα,
1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1990, 33η έκδοση 2009.
- Τα κλειστά μάτια*, αφήγημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ
1990, 8η έκδοση 2001.
- Τανγκό μες στον καθρέφτη*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1992, 15η έκδοση 2001.
- Το δωμάτιο που ταξιδεύει*, παιδικό, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1992, 2η έκδοση 1996.
- Λουλούδι της κανέλλας*, ταξιδιωτικό, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1993, 5η έκδοση 1998.
- Θεατρικά 1*, θέατρο, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1994,
2η έκδοση 2007.
- Θεατρικά 2*, θέατρο, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1994,
2η έκδοση 2007.
- Με βελούδινα βήματα ο χρόνος*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1995, 6η έκδοση 1999.
- Τα ραντεβού με τη Σιμόνη*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1996, 10η έκδοση 2003.

Ο πιανίστας και ο θάνατος, μυθιστόρημα, 1η έκδοση
(με το ψευδώνυμο Βίργκω Βολάνη), Εκδ. Δόμος 1993,
8η έκδοση 2000.

Η κραταιά αγάπη, μυθιστόρημα, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1998, 11η έκδοση 2004.

Τηλεφωνήματα και ενοχές, μυθιστόρημα, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1999, 6η έκδοση 1999.

Το τραγούδι της μάσκας, μυθιστόρημα, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 2000, 6η έκδοση 2006.

Ο Ντάνκαν γυρεύει τον Θεό, μυθιστόρημα, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 2001, 3η έκδοση 2001.

ΕΡΩΤΑΣ: Το γελοίο και το δέος, μυθιστόρημα, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 2002, 5η έκδοση 2004.

Όταν ο Θεός πεθαίνει (μια συζήτηση με τον Αλέξανδρο
Κατσιάρα), 1η έκδοση, Εκδ. Δόμος 2003,
4η έκδοση, Εκδ. Αρμός 2008.

Όχι άλλη αναβολή, Μιχάλη, βιογραφικό αφήγημα, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 2004, 2η έκδοση 2004.

Τα πράγματα που ζουν απ' τον χαμό, 1η έκδοση,
Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 2005, 3η έκδοση 2006.

Αντήρηση απ' το παρελθόν, μελέτημα, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 2007.

Όλοι φοβούνται τον έρωτα, Εκδ. Αρμός 2012, 9η έκδοση 2013.

Η φιλία είναι και δεν είναι παντοτινή, Εκδ. Αρμός 2020.

Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν:

Ο παλιάτσος και η Άνιμα, ψυχολογία, 1η έκδοση,
Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2006, 76η χιλιάδα 2020.

Το φάντασμα της αξόδευτης αγάπης, ψυχολογία, 1η έκδοση,
Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2008, 92η χιλιάδα 2020.

Χορός μεταμφιεσμένων, ψυχολογία, 1η έκδοση,
Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2009, 33η χιλιάδα 2020.

Μια μεγάλη καρδιά γεμίζει με ελάχιστα, ψυχολογία, 1η έκδοση,
Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2010, 41η χιλιάδα 2020.

Το χρονικό μιας μοιχείας, τόμος με τρεις νουβέλες, 2η έκδοση,
Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2010, 18η χιλιάδα 2020.

- Αυτή η σκάλα δεν κατεβαίνει*, διηγήματα, 2η έκδοση,
Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2009, 8η χιλιάδα 2017.
- Ο ερωτευμένος Πολωνός*, 1η έκδοση, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2011,
31η χιλιάδα 2019.
- Κυριακή απόγευμα στη Βιέννη*, ψυχολογία, 1η έκδοση,
Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2012, 22η χιλιάδα 2020.
- Το δωμάτιο που ταξιδεύει*, παιδική λογοτεχνία, 2η έκδοση,
Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2013, 5η χιλιάδα 2019.
- Γενέθλια ξανά*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2013,
13η χιλιάδα 2015.
- Σιωπές για να ακούγεται*, ψυχολογία 1η έκδοση,
Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2014, 28η χιλιάδα 2020.
- Η δικηγόρος*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2015,
15η χιλιάδα 2020.
- Η μπαλάντα της ζήλιας*, ψυχολογία, 1η έκδοση,
Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2016, 12η χιλιάδα 2016.
- Το βιβλίο της εγγονής μου*, 1η έκδοση, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2017,
10η χιλιάδα.
- Η μοναξιά είναι από χρώμα*, 2η έκδοση, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2018,
65η χιλιάδα.
- Ένας αφηρημένος άντρας*, 1η έκδοση, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2019,
7η χιλιάδα 2020.
- Γυναίκες της αναμονής*, 1η έκδοση, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2020,
9η χιλιάδα 2021.

Α' ΜΕΡΟΣ

Ιδού, ζήσαμε κι εμείς!

*Αυτό που σε αναζητάει σε έχει στοχεύσει ήδη από
πολλές μεριές.*

Αγνοώ το γιατί τούτη η φράση ήρθε και γράφτηκε πάνω πάνω στο κείμενο που ξεκινώ. Ας την προσαρμόσει ο αναγνώστης όπως νομίζει κατά την πορεία της ανάγνωσης και κατά τον εαυτό του.

Η γνωριμία μου με τη Βιέρα Ούλκμαν συνέβη κάποια έτη πριν, μέσα στη χρονιά όπου άρχιζε γεμάτη ελπιδοφόρες ή φοβικές προλήψεις η χιλιετία του 2000. Μια καινούργια χιλιετία δεν είναι βέβαια κάτι που μας συμβαίνει συχνά, σε πόσους έτυχε να τη δρασκελήσουν; Δε γίνεται να μην κουβαλάει περιέργες ενέργειες και πρωτόγνωρα επεισόδια: μια καινούργια χιλιετία δεν ξεκινά απλώς με έναν αριθμό που σέρνει πίσω του τρία μηδενικά. Περιμέναμε κάτι συνταρακτικό από την πρώτη κιόλας νύχτα, από τα μεσάνυχτα που γύριζε λες η σελίδα της γης. Όμως η επόμενη μέρα, μετά τη θορυβώδη Πρωτοχρονιά, ήταν ολόιδια με όλες τις μέρες που ανήκαν στην προηγούμενη εβδομάδα, σαν όλα τα πρωινά του κόσμου πρωινό.

Όσα θέλω να αφηγηθώ εδώ δεν έχουν να κάνουν με την αλλαγή της χιλιετίας, καμία σχέση, την ανέφερα μόνο και μόνο για να τοποθετήσω χρονικά την υπόθεση.

Πρόκειται για μια ιστορία μυστική, προσώπων μακρινών, μυστικών κι αυτών, που επιθυμώ να καταθέσω με όσο γίνεται σύντομο τρόπο.

Πρώτα πρώτα έλαβα μια επιστολή σταλμένη αρχικά στον εκδότη μου και από το γραφείο του εκδότη μου την προώθησαν ταχυδρομικά σ' εμένα. Τη βρήκα μαζί με λογαριασμούς και διαφημιστικά φυλλάδια μέσα στο γραμματοκιβώτιο του σπιτιού μου, το οποίο αφήνω γενικά ξεκλειδωτο, έχω θέμα με τα κλειδιά και τα κλειδώματα. Τα κλειδιά που κουβαλώ πάνω μου με κουράζουν, αλλά κυρίως τα χάνω συχνά με όλα τα μπελαλίδικα που έπονται άμα χάνεις κλειδί. Έχω μια συστηματική όσο και ακατανίκητη ευκολία στο να χάνω κλειδιά, πράγμα που με προβληματίζει και με ταλαιπωρεί, όμως δεν είναι αυτό τώρα το ζήτημα.

Ήταν ήδη αττική άνοιξη, αλλά άνοιξη με τα όλα της και κυρίως με τις αστάθειές της. Πολλά δέντρα στον δρόμο μου άνθισαν, αλλά είχαμε και ξαφνικές μπόρες, ικανές να πλημμυρίζουν για ώρες τους δρόμους και την είσοδο της πολυκατοικίας μας. Με εκνεύριζε η ανάγκη να κουβαλάω ομπρέλα και να έχω την έγνοια της μην την παρατήσω εδώ κι εκεί. Οι αθηναϊκές καταιγίδες, που κάθε χρόνο πέφτουν ακόμη πιο ισχυρές, αξίζουν να τις κοιτάς μέσα από το ζεστό σπίτι σου, έξω στον δρόμο καταντούν τρομερός μπελάς.

Όσους φακέλους περίμεναν στο γραμματοκιβώτιο εκείνο το βροχερό μεσημέρι που επέστρεψα τους έπιασα μαζί με τα ψώνια μου και τους ανέβασα χωρίς να

τους καλοκοιτάξω. Με το που μπήκα καταφορτωμένη στο διαμέρισμα ακολούθησαν τηλεφωνήματα απανωτά και διάφορα, υποχρεώσεις που ξεπετάχτηκαν απρόσμενες, γρήγορα ξανακατέβηκα στον δρόμο, πήρα το αμάξι μου και έφυγα για το κέντρο της Αθήνας όπου περίμεναν πρόσθετες δουλειές.

Η επιστολή έμεινε για κάμποσες μέρες ακόμη μαζί με τους λογαριασμούς και τα διαφημιστικά φυλλάδια σε ένα ράφι της βιβλιοθήκης. Όταν εντέλει βρήκα καιρό να την πιάσω στα χέρια μου και να τη διαβάσω, την ξεκίνησα αφηρημένα περίπου.

Υπέθεσα ότι θα ήταν άλλο ένα γράμμα, γεμάτο με καλά λόγια προς εμένα και τα βιβλία μου στην αρχή, και παρακάτω θα ακολουθούσε η θερμή παράκληση του αποστολέα να διαβάσω το πόνημα ενός νέου φιλόδοξου ποιητή ή πεζογράφου, να του πω τη γνώμη μου. Να του πω αν αξίζει να το εκδώσει, κι αν ναι, θα μπορούσα να του συστήσω έναν πρόθυμο εκδοτικό οίκο, να του γράψω ίσως μια συστατική επιστολή; Έναν πρόλογο ύστερα; Ένα οπισθόφυλλο;

Πολλά από τα γράμματα που μου έρχονται από αγνώστους είναι περίπου τέτοια γράμματα. Η φόρμα τους λίγο πολύ τυποποιημένη, η πρόθεση ίδια. Κάποιες φορές, με κάποια αφορμή, έχω ενδώσει και έχω διαβάσει το πόνημα που μου υπέβαλαν. Κάτι με ερέθιζε ότι πρέπει το συγκεκριμένο να το κοιτάξω, με συγκινούσε και με συγκινεί η λαχτάρα νέων ανθρώπων να ασχοληθούν με το μέγα άθλημα της γραφής. Φαίνεται σαν να μην κυκλοφορεί πιο

σημαντικό όνειρο στον κόσμο από το να γράψεις βιβλίο και να ξεχωρίσεις σαν συγγραφέας. Ξεπερνάει νομίζω και τη λαχτάρα που βλέπουμε στην τηλεόραση τόσων και τόσων να αναδειχθούν διάσημοι τραγουδιστές. Κατά κανόνα όμως πρόκειται δυστυχώς για κείμενα μέτρια, κοινότοπα, σπανιότερα για κείμενα κακά, μόνο δυο τρεις φορές έπεσα σε κάτι που όντως άξιζε και είχε μέλλον, με καλύτερο από όλα μια μικρή συλλογή διηγημάτων. Επικοινωνήσα τηλεφωνικά με τον συγγραφέα, όμως εκείνος ο σοβαρός άντρας κατέληξε πως θα δουλέψει προσεχτικότερα τα γραπτά του και εφόσον αισθανθεί άνετα, θα προχωρήσει σε αναζήτηση εκδοτικού οίκου.

«Άλλη μια συνηθισμένη έκδοση, δεν προσθέτει τίποτα στα πνευματικά πράγματα του τόπου», μου είπε αυτοσαρκαστικά.

«Δεν είναι συνηθισμένα τα διηγήματά σας!» παρατήρησα.

Εκείνος όμως παρέμενε αυστηρός με τον εαυτό του: «Όχι! Όχι, ακόμη!...»

Δεν έμαθα τίποτα κατόπιν γι' αυτόν, μέχρι σήμερα τουλάχιστον. Τον θυμάμαι πάντως με σεβασμό και εκτίμηση. Σπάνιο είδος να ενδιαφέρεται ένας γραφιάς για τα πνευματικά μας πράγματα όταν σχεδόν οι πάντες νοιάζονται για το προσωπικό τους αριστούργημα και για τη φήμη του ονόματός τους.

Άρχισα να διαβάζω λοιπόν τη νέα επιστολή, προδιατεθειμένη για κάτι ανάλογο και κουρασμένη ήδη για τη γνωστή διαδικασία που θα μου πρότειναν. Με φέρνει σε εξαιρετικά δύσκολη θέση τι να απαντήσω. Καταλαβαίνω κάποιους συγγραφείς που δεν απαντούν καν σε τέτοια αιτήματα, αλλά δε γίνεται να επιλέξω αυτόν τον μάλλον δίκαιο αλλά άκαρδο τρόπο, στενοχωριέμαι, ίσως να σκέφτομαι και τη δυσάρεστη εντύπωση που θα δημιουργήσω.

Είναι απίστευτο πόσο πολλοί Έλληνες επιθυμούν να εκδώσουν κάτι που έγραψαν, σίγουροι ότι αξίζει να διαβαστεί, να θαυμαστεί, να βραβευτεί, να φέρει νέα τομή στα ελληνικά γράμματα, στα ευρωπαϊκά ύστερα. Απίστευτο! Κάποιος γνωστός συγγραφέας που θέλει με ευγένεια αλλά και με ειλικρίνεια να ανταποκριθεί στο κύμα τέτοιων φακέλων που του αποστέλλονται, θα έπρεπε να αφιερώνει ώρες και ώρες της εβδομάδας σε μια τέτοια απασχόληση. Να διαβάζει έργα, να τα συλλογίζεται, να λέει τη γνώμη του –όση μπορεί να έχει–, να απαντά, να ανησυχεί μήπως αδικεί ένα έργο ή μήπως παραδίνει θάρρος σε κάποιον να βασανιστεί από μεταοδοξία άκαρπη. Χρονοβόρο αλλά και υπεύθυνο. Ο επίδοξος συγγραφέας κατά κανόνα αρνιέται μια αρνητική γνώμη για εκείνο που έφτιαξε. Αν τον κακοκαρδίσεις θα σου θυμώσει, πιθανότατα δε θα παραδεχθεί πως δεν είναι καλός, αν πάλι βιαστείς να του δώσεις θάρρος και ελπίδες μπορεί να μπει σε μια περιπέτεια συμπληγμάτων. Μπορεί να χαρεί από μένα αλλά να πικραθεί

άσχημα στην πορεία από των άλλων την αρνητική ή αδιάφορη υποδοχή. Έχω ζήσει τα πάντα στον χώρο όπου δουλεύω, όσο κι αν προσπαθώ απομονωμένη να αποφεύγω τέτοια συναπαντήματα. Για μένα η γραφή είναι ασκητική, χωρίς πολλά πολλά πάρε δώσε. Ο καλός συγγραφέας γράφει με τον εαυτό του και για τον εαυτό του, όλα τα επόμενα είναι παρενέργειες.

Αναρωτιέμαι αν συμβαίνει και σε άλλες χώρες μια παρόμοια μαζική απαίτηση από φιλόδοξους δημιουργούς βιβλίων, μια σφοδρή επιθυμία που δυστυχώς σπανίως κρύβει δίκαιο αντίκρισμα. Θα ψάξω να μάθω, γιατί πραγματικά παραμένει ανοιχτή η απορία μου που αναβάλλω να ερευνήσω.

Με τούτη όμως την επιστολή, που είχα ξεχασμένη επί μέρες στο ράφι με τους λογαριασμούς, ήταν αλλιώς. Έπειτα από λίγες σειρές που αφηρημένα κοίταξα ανακάθισα στην καρέκλα.

Ήταν μια ειλικρινής, σοβαρή επιστολή, απ' αυτές που δε σου ταχυδρομούν συχνά. Δυο σελίδες, με ωραία γράμματα στο χέρι, καλλιγραφικά θα έλεγες, ευγενική, αξιοπρεπέστατη, γραμμένη από άνθρωπο που γνωρίζει κάθε σαβούρα βιβρ της αλληλογραφίας και με ελάχιστες ανορθογραφίες ή συντακτικά λάθη. Μικρά λάθη που επιβεβαίωναν το γεγονός ότι η επιστολογράφος, όπως με πληροφορούσε εξαρχής, δεν ήταν Ελληνίδα αλλά προερχόταν από χώρα του πρώην ανατολικού μπλοκ.

Σήμερα, εξηγεί, και από πολλά χρόνια τώρα, διαμένει και εργάζεται στην Αθήνα. Παρά τα ανεπαίσθητα λαθάκια έδειχνε άνθρωπος που κατέχει τη γλώσσα μας σχεδόν επαγγελματικά.

Παρακαλούσε με ζέση –αν δεν ήταν τόσο ευγενής η γραφή θα έλεγα πως καταντούσε πειστική η παράκληση– να συναντηθούμε όπου και όποτε της ορίσω εγώ. Ήταν, έγγραφε, πρόθυμη να έρθει στον χώρο μου, αν θέλω, ακόμη κι αν βρίσκομαι κάπου αυτό το διάστημα μακριά απ' την πρωτεύουσα, ή σε ένα καφέ που θα με βόλευε· δεν τολμούσε, σημείωνε, να μου ζητήσει να πάω εγώ στο δικό της σπίτι. Όμως θα κάνει τα πάντα προκειμένου να μου πει τον λόγο της επιμονής της. Με χιούμορ απειλούσε να έρθει να στηθεί έξω από τη διεύθυνση όπου θα έφτασε τούτο το γράμμα και να με περιμένει να φανώ. Δεν μπορεί, μια στιγμή θα φανώ! Δεν ανέφερε το πώς έμαθε τη διεύθυνση του σπιτιού μου. Ναι, την έμαθε με έναν τρόπο, αλλά προτίμησε να ταχυδρομήσει πρώτα στον εκδότη μου αφού έτσι το αισθάνθηκε πιο διακριτικό. Η διεύθυνση του σπιτιού μου δεν ήταν πληροφορία δημόσια.

Η υπόθεση για την οποία έπρεπε να μου μιλήσει ταίριαζε με το δικό μου ύφος στα βιβλία μου, με τις ατσούφαιρες που αγαπώ, τους ψυχισμούς που μ' αρέσει να αναλύω. Ήταν βέβαιη ότι θα με ενδιέφερε να ακούσω όσα έχει να μου εκμυστηρευτεί, γιατί αφορούν μια γυναίκα για την οποία πιστεύει ακράδαντα πως εγώ μαζί της συγγενεύω...

Συγγενεύω!...

Συγγενεύω πράγματι και εξ αίματος εννοεί;... Μάλλον ψυχολογικά θα το γράφει έτσι.

Περίεργο! Πόσο καλά με γνωρίζει μια άγνωστη ξένη ώστε να συμπεραίνει με ποιον ή με ποιαν εγώ συγγενεύω; Τι ξέρει από μένα; Δεν έχω γράψει ποτέ την αυτοβιογραφία μου και όσα διηγούμαι στα βιβλία είναι περισσότερο φανταστικά ή προσεχτικά και υπερβολικά παραλλαγμένα από δικές μου πραγματικότητες. Ποια είναι η γυναίκα που με ψάχνει; Μα περί τίνος πρόκειται;

Εκτός από τις αποστολές έργων άγνωστων ανθρώπων που προσπαθούν να εκμαιεύσουν κριτική, στήριξη και εκδότη, έρχονται και άλλες προτάσεις στο γραμματοκιβώτιο πλάι στην εξώπορτά μου.

Δεν ήταν πρώτη φορά από τότε που άρχισαν να εκδίδονται μυθιστορήματά μου που κάποιος αναγνώστης εμφανίζεται στη ζωή μου και διατείνεται ότι τον κατανοώ, ότι βλέπουμε με ίδια ματιά τα πράγματα, πως του έχουν συμβεί παρόμοιες ιστορίες με τις ιστορίες μου, ότι είναι ανάγκη να μου μιλήσει από κοντά, να μου εξομολογηθεί τη ζωή του. Σχεδόν πάντοτε όλοι τους θεωρούν συγκλονιστικό και μοναδικό εκείνο που τους συνέβη, πως αξίζει να το κάνει μυθιστόρημα ένας άλλος που γράφει καλύτερα, που έχει εμπειρία στα εκδοτικά, κυρίως που έχει αναγνωστικό κοινό. Φαντάζομαι ότι όλοι οι γνωστοί συγγραφείς θα αντιμετωπίζουν παρόμοια αιτήματα από αναγνώστες.

Ποτέ μου δεν αποδέχθηκα τέτοιες ιδέες. Ούτε άκουσα ιστορίες με σκοπό να τις μεταφέρω. Δε γίνονται αυ-

τά. Εγώ δεν μπορώ να γράψω συναισθήματα και εσωτερικές περιπέτειες άλλου προσώπου που μου το ζητάει. Όσο συγκινητικές ή και συνταρακτικές κι αν είναι αντικειμενικά οι ιστορίες του, το αντικειμενικό δε με εμπνέει. Όσο συναρπαστικό κι αν είναι το ιστορικό τους, δε με βοηθά. Αδυνατώ να χειριστώ κάτι ξένο.

Το μόνο που με ορίζει και έχω ανάγκη να βγάλω με λέξεις στο φως είναι τα εντός μου, τα παραλλαγμένα δικά μου, κι ας μην είναι συναρπαστικά. Πρέπει να ανατέλλει από μέσα μου και από βαθιά μου βιώματα εκείνο που θα με κινητοποιήσει να πλάσω ένα πρόσωπο και ένα κάποιο σύμπαν γύρω του. Είναι απαραίτητο να με αφορά, να με εμπεριέχει εκείνο που θα με εξωθήσει να το αφηγηθώ, με μεγάλες παραλλαγές και εξωτερικές παραμορφώσεις.

Να με εξωθήσει!

Τούτη ακριβώς είναι η λέξη που αυτόματα μου κατέβηκε να πω. Λέξη τοκετού. Σαν το μωρό που εγκυμονείς και, θες δε θες, όταν ωριμάσει ο καιρός του στη μήτρα σου, σε σπρώχνει να βγει εγκαταλείποντας την κλειστή φωλιά της κήσής του. Τα καλά αφηγήματα, τα ζωντανά, σου βγαίνουν «θες δε θες». Εξωθούνται.

Θυμόμαστε και καταλαβαίνουμε όσοι γράφουμε εκείνο που τόνιζε ο Ρίλκε σε επιστολή προς τον φιλόδοξο νεαρό αξιωματικό, ο οποίος του έστειλε στίχους του ρωτώντας εναγωνίως αν κρίνει ότι είναι ποιητής: *Αν είστε όντως ποιητής, ούτε που θα με ρωτούσατε. Θα γράφατε ποίηση γιατί δε θα μπορούσατε να κάνετε αλλιώς.*

Έτσι λοιπόν, παρά το ενδιαφέρον ωραίο γράμμα που έλαβα από εκείνη που υπέγραφε ως *Ταμάρα Τ.* –υπήρχε βέβαια επίθετο, πατρώνυμο, διεύθυνση, τηλέφωνο, σταθερό και κινητό, αλλά δε θέλω εδώ να φανερώσω κάτι περισσότερο από το Ταμάρα Τ.–, δε συζήτησα καν να δεχτώ να βρεθούμε, να κάτσω και να ακούσω την υπόθεση που είχε να μου εμπιστευτεί. Ανέβαλλα, κακώς, να της απαντήσω, να την ευχαριστήσω για την εμπιστοσύνη της και να της εξηγήσω τους λόγους που με καθιστούσαν ανήμπορη να μπω σε αυτή τη διαδικασία που μου πρότεινε, ήταν εξάλλου μια εποχή όπου πνιγόμενοι στις πρακτικές δουλειές. Δε θα ήταν η πρώτη φορά που θα απαντούσα με μια τέτοια άρνηση. Δύσκολο για τον χαρακτήρα μου να αρνιέμαι κάτι που έτσι φλογερά περιμένει από μένα ένας άλλος, αλλά δε γίνεται αλλιώς. Ντρέπομαι δεν ντρέπομαι, θα έπρεπε να δηλώσω αυτό το απόλυτο «δε γίνεται», το «δεν μπορώ». Το ειλικρινές και το δίκαιο είναι ανώτερο από τις δικές μου αναστολές και παιδικές ντροπές, από τις μελεαλίδικες ενοχές μου. Το ειλικρινές και το δίκαιο το χρωστάς στον άλλον, ειδικά σε τέτοια περιστατικά.

Πέρασε καιρός και εγώ όλο ανέβαλλα.

Δεν το ξέχασα, διότι μου είχε κάνει εντύπωση εκείνο το αυθεντικό γράμμα. Όταν μάλιστα το θυμόμουν κάθε τόσο, με τσιμπούσε η τύψη για την αναβλητικότητα. Ήμουν όμως κουρασμένη και πολυάσχολη εκείνο το διάστημα κι αυτό χάριζε δικαιολογία από εμένα προς εμένα, μια κάποια δικαιολογία που φτιαχτή δεν ήταν.

Έτσι πέρασαν λοιπόν κοντά δυο μήνες από εκείνη την επιστολή με την υπογραφή *Ταμάρα Τ.*, όταν έλαβα και πάλι έναν φάκελο στο γραμματοκιβώτιο. Πάλι είχε παρεμβληθεί ο εκδοτικός οίκος που συνεργάζομαι. Στον δεύτερο φάκελο υπήρχε ένα σημείωμα με τη λεπτή καλλιγραφία της, που ζητούσε συγγνώμη για την επιμονή, τη νέα κρούση, και ένα επιπλέον φύλλο χαρτί που περιείχε ένα μεγάλο, μεταφρασμένο ας πούμε, ποίημα. Κάτι σαν ποίημα...

Αφού το διάβασα, το διάβασα και δεύτερη, τρίτη φορά, σηκώθηκα, πήγα στο κρεβάτι μου, στο κομοδίνο όπου ακουμπά η τηλεφωνική συσκευή, και τηλεφώνησα στον αριθμό κινητού που είχε σημειώσει και στις δύο επιστολές της η αποστολέας.

«Τι είναι αυτό που μου στείλατε;...»

Ήταν η πρώτη φράση που ήθελα να της πω μόλις απάντησε με ένα «αλό» στο ακουστικό. Συγκρατήθηκα. Ξεκίνησα με αυτά που απαιτεί η αγωγή και η προσοχή να μην την ταράξω όσο ταραγμένη ήμουν ήδη εγώ. Της συστήθηκα, είπαμε τα κοινά λόγια των καλών τρόπων ανάμεσα σε δυο ξένους που πρώτη φορά τηλεφωνούνται και μετά κατέληξα σε αυτό που μου έκαιγε τη γλώσσα.

«Τι είναι αυτό που μου στείλατε;...»

Δε μου έκανε τη χάρη να μου εξηγήσει αμέσως. Ακουγόταν συστηματική, αποφασιστική και ιδιαίτερος

σοβαρή. Είπε πως δεν είναι δυνατόν να μιλήσουμε από το τηλέφωνο για κάτι τέτοιο. Μόνο από κοντά. Παρά το ότι αποφεύγω τις πρόσωπο με πρόσωπο συναντήσεις με άγνωστους αναγνώστες –ποτέ δεν ξέρεις τι θα σου βγει και μου έχουν συμβεί διάφορα ανεκδιήγητα–, συμφώνησα αυτόματα να συναντηθούμε. Να που βιαζόμουν κιόλας! Δώσαμε ραντεβού τη μεθεπομένη, ημέρα Πέμπτη, στην καφετέρια του ξενοδοχείου *Παρκ* μπροστά από την κεντρική είσοδο του μεγάλου πάρκου του Πεδίου του Άρεως.

Τη μεθεπομένη το απόγευμα έφτασα με ταξί στην αρχή της Λεωφόρου Αλεξάνδρας ακριβώς την ώρα που είχαμε κανονίσει. Βρισκόταν ήδη εκεί. Την ξεχώρισα από τον καμηλό μπερέ που είχε ακουμπήσει πάνω στο μαύρο της παλτό στην πολυθρόνα πλάι της, αυτό μου είχε πει ότι θα ήταν το σημάδι.

Τα σημάδια μεταξύ αγνώστων που συναντιούνται για πρώτη φορά, όπως ένα λευκό τριαντάφυλλο ή το τάδε περιοδικό στο χέρι, μου ήταν ενοχλητικά κοινότοπα, σαν παλιά ρομάντζα σε λαϊκές εφημερίδες Κυριακής, ευτυχώς η Ταμάρα πρότεινε κάτι τόσο απλό όσο τον μπερέ της. Εξάλλου εκείνη την ώρα στην καφετέρια του *Παρκ* κάθονταν μονάχα ένα νεαρό ζευγάρι στη γωνιά προς το βάθος αριστερά, και ένας ηλικιωμένος κύριος που διάβαζε εφημερίδα μπροστά στην τζαμαρία που κοιτά τη Λεωφόρο Αλεξάνδρας.

Η Ταμάρα σηκώθηκε με λαμπερό χαμόγελο και μου έτεινε εγκάρδια το χέρι. Το σφίξιμό της στην παλάμη

μου ήταν το πιο σωστό, έχει νόημα το πόσο ζεστά, χλιαρά ή ενοχλητικά σφιχτά σου πιάνει ο άλλος το χέρι. Με αναγνώρισε μόλις πέρασα μέσα από τη στριφογυριστή εξώπορτα. Μια μικρή φωτογραφία μου υπάρχει σε κάθε αυτί βιβλίου πάνω από το βιογραφικό μου, εκείνη όμως πρόσθεσε ότι με έχει ακούσει σε μια ομιλία για τον Ντοστογιέφσκι στο αμφιθέατρο του Πολιτιστικού Κέντρου στην οδό Ακαδημίας. Πριν από αρκετά χρόνια ήρθε και με άκουσε αλλά καθόλου δεν άλλαξα, είπε. Άλλαξα αλλά μου άρεσε να ακούω πως όχι.

Ήταν μια γυναίκα γύρω στα πενήντα με πενήντα πέντε. Τα σλαβικά αφράτα πρόσωπα διατηρούν φρεσκάδα και λάμψη που σε μπερδεύουν να καταλάβεις με ακρίβεια ηλικίες. Σχετικά μεγαλόσωμη, πιο ψηλή από μένα, φυσική ξανθιά, με τη ρόδινη επιδερμίδα του Βορρά και της χιονισμένης παγωνιάς που εισέπνευσε κατά τα παιδικά της χρόνια. Ευγενέστατη και καθωσπρέπει μιλούσε τα ελληνικά σχεδόν τέλεια με μια ελαφρότατη αξάν από τη μακρινή της κυριλλική πατρίδα.

Με είχε ήδη πληροφορήσει κατά το πρώτο τηλεφώνημά μας ότι ζει από χρόνια στην Αθήνα, παντρεμένη με Έλληνα, ο οποίος σπούδασε γιατρός στη Μόσχα και κατόπιν πήρε ειδικευση στο Λένινγκραντ. Εκεί γνωρίστηκαν πολύ νέοι και εκεί παντρεύτηκαν, όταν εκείνος αποφάσισε να επιστρέψει στην Αθήνα. Η ίδια εργάζεται σε διεθνή νομική εταιρεία ως διερμηνέας και μεταφράστρια εγγράφων σχετικών με το αντικείμενο. Δεν έχει αποκτήσει παιδιά, έχει όμως ένα τετραπέρατο σκυλάκι και δεν

μπορεί να φανταστεί τη ζωή της αν το χάσει. Ούτε να το σκέφτεται, ούτε να προφέρει τέτοιες κουβέντες... Εδώ, δεν άντεξε να μην ανοίξει ένα φαρδύ πορτοφόλι και να μου δείξει φωτογραφίες από τον τετράποδο αγαπημένο της, που πράγματι κοιτούσε τον φακό με πανέξυπνη γλύκα. Έκλεισε το πορτοφόλι με γλυκαμένο βλέμμα, λες και πάντα αποχαιρετούσε με δυσκολία τον Ουγκό της, Ουγκό είπε ότι τον φωνάζει. Πρόσθεσε ύστερα ότι της λείπουν ανυπόφορα οι συγγενείς και οι φίλοι πίσω στη χώρα της, ταξιδεύει εκεί να τους βλέπει συχνά, της αρέσει όμως πολύ η Αθήνα και η εργασία της στη νομική εταιρεία. Και λατρεύει τις τέχνες, ιδίως την ποίηση!

«Δε βρίσκετε ότι η ποίηση εξηγεί τον άνθρωπο καλύτερα από κάθε ψυχολογία και κάθε κοινωνική επιστήμη;» με ρώτησε κάποια στιγμή αργότερα.

Επιτέλους και αφού αρχίσαμε να πίνουμε τον καφέ εγώ, το τσάι της εκείνη, να τιμπάμε τα μπισκότα που μας σέρβιρε ο σερβιτόρος στο στρογγυλό τραπεζάκι, άρχισε να μιλάει για το θέμα που τόσο είχε εξάψει την περιέργειά μου, που με μαγνήτισε να φτάσω μέχρι εδώ, να γνωρίσω ακόμη και τον τριχωτό Ουγκό της. Άρχισε επιτέλους να μου μιλάει για το ποιητικό κείμενο που μου είχε ταχυδρομήσει.

Όχι, δεν είναι δικό της. Εκείνη δε γράφει. Εκείνη είναι μονάχα μια φανατική αναγνώστρια, μια λάτρης, μια μανιώδης αναγνώστρια από παιδί, μια μεταφράστρια, και δεν έχει φιλοδοξίες να γίνει συγγραφέας. Μα ούτε που μεταφράζει λογοτεχνία συστηματικά, η δουλειά της

στην πολυεθνική εταιρεία έχει να κάνει με στεγνά νομικά ζητήματα. Σέβεται τόσο, είπε, τη λογοτεχνία που δε θα τολμούσε να την κακοποιήσει ποτέ με δικά της πειράματα. Στο κάτω κάτω έχει μαζέψει τόσο πολλά βιβλία στο σπίτι της που δε θα έφτανε μια μακριά ζωή να τα διαβάσει, προσευχόταν στον Κύριο να ζήσει μέχρι τα βαθιά γεράματα ειδικά γι' αυτό και να μη χάσει το μυαλό της από άνοια. Μου άρεσε εξαιρετικά τούτη η στάση. Όπως ανέφερα παραπάνω, είχα να συναντήσω κάτι ανάλογο από τότε που επικοινωνήσα με εκείνον τον σοβαρό διηγηματογράφο που κατόπιν χάθηκε. Πόσοι το βλέπουν έτσι; Θα με έβαζε σε σκέψεις, αν είχα τον καιρό να συλλογιστώ και αν δεν κατακαιγόμουν από την περιέργεια να ακούσω περισσότερα για το φύλλο χαρτιού που είχα διαβάσει.

«Είναι μεγάλη η ιστορία του», με προειδοποίησε.

Την καθησύχασα ότι διαθέτω όλον τον χρόνο που χρειαζόμαστε για να μου πει.

«Από πού να αρχίσω;» αναρωτήθηκε.

«Από την αρχή αρχή», πρότεινα.

«Ωραία λοιπόν! Θα προσπαθήσω να είμαι όσο πιο ακριβής γίνεται. Και σύντομη».

«Δεν πειράζει, ας μην είστε σύντομη».

Και τότε έμαθα πως η Ρωσίδα Ταμάρια Τ. στη νεαρή ηλικία της βρέθηκε να σπουδάζει σε πολυτεχνική σχολή μιας από τις βόρειες σοβιετικές πόλεις της Βαλτικής,

σχετικά κοντά στην Αγία Πετρούπολη και κατά τα χρόνια που ακόμη την ονόμαζαν Λένινγκραντ. Από ένα σημείο των σπουδών της και πέρα, εργαζόμενη ταυτόχρονα στην ίδια τη σχολή της, άφησε το δωμάτιο που της παρείχαν σε φοιτητική εστία και νοίκιασε ένα μικρό διαμέρισμα σε πολυκατοικία πολυώροφη. Πολυκατοικία από εκείνες τις ψηλές και απέριττες, υπερβολικά απέριττες και ομοιόμορφες, τις μονότονες που σαν τσιμεντένια δάση έχτιζε τότε βιαστικά το καθεστώς, προκειμένου να στεγάσει τα πλήθη της αχανούς πατρίδας.

Στο μικρό διαμέρισμα όπου εγκαταστάθηκε υπήρχαν ελάχιστα βασικά έπιπλα, αφημένα εκεί από προηγούμενους ενοίκους. Στο βάθος του χωλ, που θα χρησιμοποιούσε για καθιστικό και γραφείο της, στεκόταν σαν παράταιρο ένα κομοδίνο κλειδωμένο. Ακούμπησε πάνω του το ραδιόφωνο και ένα ψευτομπιμπελό από την Ιαπωνία. Στην αρχή το κλειδωμένο έπιπλο το αγνόησε, είχε πολλές δουλειές να τακτοποιήσει, πολλά μαθήματα, δεν της περίσσευε χρόνος από την εργασία στη σχολή και τη μελέτη της. Όμως κάποιο απόβραδο Κυριακής που ένιωθε κακόκεφη και έπληκτη, ανακάλυψε τυχαία το χέρι της ένα μικρό κλειδί στο ντουλάπι για τα τρόφιμα της κουζίνας. Ανάμεσα σε κονσέρβες, γάλατα και βάζα με μπαχαρικά ακούμπησαν τα δάχτυλά της κάτι μεταλλικό και το τράβηξε έξω. Δεν το είχε προσέξει καθόλου όταν τακτοποίησε τα αντικείμενα στο ντουλάπι, ούτε όταν τα έβγαζε ή τοποθετούσε καινούργια το πρόσεξε.

Τότε σαν επιφοίτηση σκέφτηκε πως ίσως ταίριαζε

στο κλειδωμένο κομοδίνο και πράγματι πήγε και δοκίμασε. Το συρτάρι άνοιξε εύκολα. Ήταν άδειο. Ωστόσο, μέσα σ' αυτό το ένα και μοναδικό συρτάρι έπιασε το μάτι της, εκεί στο βάθος, κάτι σαν σχολικό τετράδιο, λίγο μεγαλύτερο από τα συνηθισμένα σημειωματάρια. Το τράβηξε έξω, το κοίταξε σε εξώφυλλο και οπισθόφυλλο, δεν υπήρχε καμιά πληροφορία στην ετικέτα, το άνοιξε και βρέθηκε μπροστά σε γεμάτες από λόγια σελίδες, χειρόγραφα που ένα απ' αυτά, μεταφρασμένο στα ελληνικά από την ίδια, πριν από λίγες μέρες μου ταχυδρόμησε.

Ήταν κάτι σαν ποιήματα ελεύθερης γραφής, χωρίς ομοιοκαταληξίες και μέτρο, αλλά ταυτόχρονα σου άφηναν την αίσθηση προσωπικότητας επιστολών που απευθύνονται προς ένα και μόνο πρόσωπο, πολύ υπαρκτό πρόσωπο, πολύ ζωντανό, πολύ συγκεκριμένο. Προς έναν άντρα. Έδιναν την εντύπωση ότι αυτά που ήθελαν να πουν δεν ήταν δυνατόν να χωρέσουν στον τρόπο και στο είδος μιας κοινής επιστολής, ενός ημερολογίου, είχαν ανάγκη να επιστρατεύσουν την ποίηση, την αφαίρεση, τις μεταφορές, τον λαχανιαστό αποσπασματικό λόγο κι όσα προσφέρει η νέα λογοτεχνία, κι ας δείχνει ασαφής, προκειμένου να εκφραστούν με μεγαλύτερη σαφήνεια, να πείσουν, να εκτονώσουν συναισθήματα πολύ δυνατά ή βαριά για να τα σηκώσουν τρόποι έκφρασης συνηθισμένοι. Επρόκειτο για περίπου σαράντα επιστολές, γραμμένες στο χέρι από νέα γυναίκα. Ο άντρας προς τον οποίο απευθύνονταν αναφερόταν τότε τότε, όχι συχνά, με το μικρό όνομα Πάβελ. Κάπου στο μέσα μέρος του

εξωφύλλου σημείωνε με μικρά γράμματα: *Σκέφτηκα να σε ονομάζω εδώ Πάβελ. Για ασφάλεια.*

Άραγε εκείνος για τον οποίο με τόση ένταση και πάθος γράφτηκαν τα έλαβε ποτέ; Τα έλαβε εγκαίρως; Τα έχει διαβάσει; Του έχει δείξει η συγγραφέας το τετράδιο; Τα έχει διαβάσει όλα; Ή ήταν τα βασανισμένα γράμματα, ουσιαστικά το ημερολόγιο, μιας ερωτευμένης ψυχής που έγραφε προς τον αγαπημένο της για δική της χρήση, για την προσωπική της ανακούφιση στον μεγάλο πόνο; Επειδή δεν είχε εύκολο τρόπο να συνδέεται μαζί του και να σχετίζονται έτσι όπως σχετίζονται τα συνηθισμένα, τα καθημερινά τυχερά ζευγάρια, να τον συναντά όπως και όποτε θέλει. Να ζουν μαζί. Ελεύθεροι. Όποιες και να ήταν οι προϋποθέσεις, αποτελούσαν σίγουρα μια λύτρωση στον σπαραγμό της. Στον εμφανή πόνο και στα παράπονα των κειμένων αυτών.

Η Ταμάρα Τ. δεν έκλεισε μάτι εκείνη την κυριακάτικη νύχτα προς τη Δευτέρα. Της ήταν αδύνατον να πάψει να τα διαβάζει, ξανά και ξανά, με την ίδια, ίσως και αυξανόμενη συγκίνηση, πολύ δύσκολο να βγει από την πυρετώδη τους ατμόσφαιρα που την είχε θερμάνει. Στροβιλιζόταν με λέξεις που διάβασε, αλλά και με λέξεις που δε διάβασε, που δεν είχε καταγράψει στο τετράδιο η ερωτευμένη, λόγια ανείπωτα που μισοφαίνονται πίσω από τα ειπωμένα και που είναι πιο δυνατά, πιο ζαλιστικά, διότι έχουν φλόγα και αυτοκαίονται αλλά με στάχτες

παράξενες που παραμένουν καυτές, φοβάσαι να τις πιώσεις στην παλάμη. Στροβιλιζόταν και ξενυχτούσε και έψαχνε ποια να ήταν εκείνη που τα έγγραφε και ύστερα θα ξάπλωνε εδώ στο ίδιο κρεβάτι, θα κοιτάζε το ίδιο ταβάνι από πάνω της. Πόσες ώρες το κοιτάζε; Τι έβλεπε εκεί ψηλά ζωγραφισμένο; Διότι τα ταβάνια πάνω από τα κρεβάτια είναι στέπα ζωντανή, διαβαίνουν περαστικοί πότε πότε, διαβαίνουν σύννεφα και σκιές ανθρώπων, προσκυνητές και ληστές, φιγούρες μυθιστορημάτων και απ' της ζωής σου το μυθιστόρημα φιγούρες, πού πάνε δεν ξέρεις, διαβαίνεις κι εσύ, ξαπλωμένη σε κοιτάξεις...

Δε γινόταν να κοιμηθεί – αφού για να κοιμηθείς πρέπει να έχει αδειάσει από τη στροβιλιζόμενη ένταση το μυαλό σου.

Τις επόμενες μέρες που ακολούθησαν την ανακάλυψή της ένιωθε επιτακτική την ανάγκη να μάθει σε ποιαν ανήκαν, ποια ήταν η προηγούμενη ένοικος του διαμερίσματος όπου τώρα μετακόμισε και κατοικεί η ίδια. Ζούσαν τόσο ζωντανά τα λόγια και τα παθιασμένα συναισθήματα των επιστολών στον χώρο όπου η ίδια σήμερα κυκλοφορούσε, ώστε αισθανόταν σαν να συζούσε με μια αόρατη αλλά απτή συγκάτοικο. Έτσι όπως στα γοτθικά μυθιστορήματα της Αγγλίας συνέβαινε, και δεν μπορούσες να μην ψάξεις να μάθεις ποιο είναι το φάντασμα που πηγαиноέρχεται στον πύργο στον οποίο βρέθηκες να κατοικείς.

Η τύχη στάθηκε με το μέρος της. Έπειτα από πάνω κάτω είκοσι μέρες, μια ηλικιωμένη γειτόνισσα, που συ-

χνά συναντούσε στο κλιμακοστάσιο και χαιρετιόνταν με εγκαρδιότητα, την κάλεσε για τσάι στο δικό της διαμέρισμα. Ήταν μια αριστοκρατική κυρία, από εκείνες που, ενώ ξέπεσαν οικονομικά, ενώ από μια έπαυλη κατέληξαν σε ένα τέτοιο ελάχιστο διαμέρισμα τσιμεντένιου όγκου, παρέμεναν βαθιά ζυμωμένες με την αγωγή και την κουλτούρα τους, τίποτα δεν μπορούσε να τους αφαιρέσει τον πολιτισμό στον οποίο από τη γέννησή τους μνήθηκαν. Οι κινήσεις των χεριών της παρέμεναν ίδιες. Λες και κρατούσε στο λεπτό ζαρωμένο της χέρι μια αιώνια γαρδένια, γαρδένια ποτισμένη με αθάνατο νερό. Τα γερασμένα της δάχτυλα ήταν από μόνα τους μια θαυμάσια λεπτομέρεια σε πίνακα μεγάλου ζωγράφου.

Το διαμέρισμα της κυρίας βρισκόταν στο βάθος του ίδιου ορόφου και ξεχώριζε από ένα παράξενα φαρδύ χαλί μπροστά στην εξώπορτα για να σκουπίζεις τα παπούτσια σου. Ένα κέντημα θα έλεγες, φτιαγμένο σε ασιατικό αργαλειό. Ήταν φερμένο από το Καζακστάν, όπου ένα διάστημα έζησε με τον μακαρίτη τον σύζυγό της, εξήγησε, όταν η Ταμάρ, πρωτομπαίνοντας, της εκδήλωσε τον θαυμασμό της και την άρνησή της να σκουπίσει πάνω του τις λερωμένες μπότες της.

Δέχτηκε λοιπόν την πρόσκληση για τσάι πρόθυμα, όχι μόνο γιατί η ευγενική γειτόνισσα ήταν πράγματι ιδιαίτερα συμπαθής, αλλά με την κρυφή ελπίδα ότι θα κατάφερε να μάθει κάτι για την προηγούμενη ένοικο, τη γυναίκα με το φλογερό τετράδιο του κομοδίνου. Τη γυναίκα του Πάβελ.

*«Ιδού,
ζήσαμε
κι εμείς!»*

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ISBN: 978-618-01-4149-8

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 26285

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ